

ประยุกต์ดอกไม้ใกล้ตัว สร้างสรรค์ 'มาลัย' วิจิตร

★เดลินิวส์★
วาไรตี้

การนำดอกไม้ส่วนต่าง ๆ ของดอกไม้ ใบไม้ ประดิษฐ์
สร้างสรรค์ด้วยความวิจิตรประณีต การร้อยดอกไม้ ร้อย
มาลัย นอกจากถ่ายทอดเอกลักษณ์ความงาม ความเป็นเลิศในงาน

ฝีมือยังแสดงถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรมไทย...

อาจารย์จักรพันธ์ รูปงาม อาจารย์ประจำสาขาวิชา
คหกรรมศาสตร์ศึกษา คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ (พระนคร
ใต้) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ให้ความรู้การร้อย
มาลัย พาสัมผัสความงามประณีตงานดอกไม้สด การสร้างสรรค์
นำดอกไม้ใกล้ตัวมาประดิษฐ์ที่คาดไม่ถึง นำมาต่อยอดประดิษฐ์
มาลัย เพิ่มวัสดุชนิดใหม่ ๆ มีความหลากหลายขึ้นว่า การร้อยมาลัย
จัดอยู่ในหมวดงานดอกไม้สดของไทย เป็นงานฝีมือที่มีความโดดเด่น
หลายด้าน ทั้งความละเอียด ความประณีต พินิจพิเคราะห์อีกทั้งในด้าน
ความคิดสร้างสรรค์ซึ่งบอกเล่าไว้ในผลงานมาลัยอย่างโดดเด่น มี
มนต์เสน่ห์มานับแต่ครั้งอดีตจวบปัจจุบัน

การร้อยมาลัยจัดแบ่งได้จาก การใช้งาน อย่างเช่น มาลัย

มาลัยดอกผกากรอง

ชายเดี่ยวหรือมาลัยคล้องมือ มาลัยสองชายหรือมาลัยคล้องคอ โดยประเภทนี้ที่เห็นชัดเจนอย่างเช่น มาลัยของบ่าวสาวในวันวิวาห์ มาลัยสองชายยังใช้สำหรับคล้องหัวเรือ คล้องหน้ารถยนต์ และอีกประเภทได้แก่ มาลัยชำร่วย มาลัยที่มีขนาดเล็กใช้มอบเป็นของขวัญระลึกในวาระโอกาสสำคัญต่าง ๆ

นอกจากการแบ่งตามลักษณะการใช้งาน ยังจัดแบ่งตามลักษณะการร้อย อย่างเช่น มาลัยแบน มาลัยกลม ซึ่งแยกย่อยออกเป็น มาลัยกลมสั้น กลมแบบมีสาย มาลัยสามเหลี่ยม มาลัยสี่เหลี่ยม ฯลฯ โดยวัสดุที่นำมาใช้ร้อยมาลัยเป็นดอกไม้สด ใบไม้สด

อย่างไร้ที่นำมาใช้ได้แก่ ใบแก้ว ใบไมก ใบชาต่าง ส่วนใบตองจะใช้ทำเป็นมาลัย โดยเส้นที่ของงานมาลัยดอกไม้สด

อาจารย์จักรพันธ์ให้มุมมองเพิ่มว่า นอกจากความงาม มาลัยยังมากด้วยองค์ความรู้ นับแต่การเลือกใช้วัสดุ นำดอกไม้ที่มีนำมาประยุกต์สร้างสรรค์ อย่างเช่น กุหลาบมอญ เมื่อนำมาร้อยมาลัยจะให้กลิ่นหอม เช่นเดียวกับ ดอกพิกุล ดอกพุด ดอก

จำปี จำปา ซึ่งให้ทั้งความหอมและความสวยงาม เป็นต้น

ความละเอียดประณีต ฝีมือสร้าง

สรรค์ เป็นอีกความโดดเด่นที่ควรแก่การศึกษาและสืบสานรักษา โดย ผู้ร้อยมาลัยต้องมีความละเอียด พิถีพิถัน มีความเข้าใจในธรรมชาติของดอกไม้ที่เลือกนำมาใช้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของกลิ่น สี ความบอบบาง ความคงทนของดอกไม้ ทั้งนี้มาลัยหนึ่งพวงกว่าจะร้อยเสร็จสมบูรณ์จะใช้เวลาค่อนข้างนาน ผู้ร้อยจึงต้อง เรียนรู้วิธีการเก็บรักษาดอกไม้ อย่างเช่น ดอกไม้ที่ทนทานไม่เหี่ยวเฉา ง่ายควรนำมาร้อยก่อน ขณะที่ดอกไม้ที่บานเร็ว ช่าง่ายการนำมาใช้ จะอยู่ในขั้นตอนท้าย ๆ ผู้ร้อยจึงต้องหมั่นสังเกต และเลือกนำมาใช้ให้เหมาะสม

ส่วนการถนอมการเก็บรักษาความสดชื่นของดอกไม้ คนโบราณจะใช้ผ้าขาวบางชุบน้ำคลุมดอกไม้ไว้ หรือเก็บรักษาในที่เย็น หรืออาจใช้ใบไม้ที่สามารถเก็บรักษาความชื้นได้ดี อย่าง ใบตอง นำมาห่อไว้ อีกทั้งการเลือกสีลั่นดอกไม้ ใบไม้ที่เหมาะสมก็จะช่วยให้ สดสวยคมชัด ตัดกันอย่างสวยงามด้วย

อาจารย์จักรพันธ์ขยายความเล่าเพิ่มอีกว่า ดอกไม้ที่นำมา

กลีบดอกบัวนำมาร้อยมาลัย

ดอกขจรสอดดอกพุด

มาลัยดอกพิกุลอุบะแตร

ใช้ร้อยมาลัยบางชนิดห่างหายไปอย่าง ดอกพิกุล นิยมเก็บนำมาร้อยมาลัยถวายเป็นพุทธบูชา ปัจจุบันที่ไม่ค่อยได้เห็นอาจเป็นเพราะความหายากขึ้นของดอกไม้ อีกทั้งในขั้นตอนการร้อยต้องใช้ความละเอียดพิถีพิถัน นับแต่การเก็บดอกไม้ ซึ่งจะเก็บกันแต่เช้า และด้วยที่ดอกพิกุลมีขนาดเล็ก กลีบบางจึงต้องถนอม เก็บทีละดอก อีกทั้งเมื่อนำมาร้อยจะให้เป็นจำนวนมาก ซึ่งเมื่อมีดอกไม้ชนิดใหม่ ๆ ที่มีความทนทานกว่าเป็นวัสดุทดแทน การร้อยมาลัยจากดอกพิกุลจึงมีให้เห็นลดน้อยลง

อุบะแตรหรืออุบะสร้อยสน อุบะโบราณซึ่งใช้ดอกจำปาหรือดอกจำป่านำมาผ่าครึ่งร้อยสอดเรียงกัน ใช้เป็น อุบะ ประกอบกับมาลัย

แบบแขวน ก็พบเห็นยากเช่นกัน ทั้งนี้อาจเพราะการเก็บรักษายาก ทั้งการผ่าดอกไม้ อาจเกิดเป็นรอยดำได้ง่าย กลีบดอกบางขาดง่าย และด้วยยุคสมัยที่ต้องการความรวดเร็วก็ค่อย ๆ หายหายไป แต่อย่างไรก็ตามทางคณะมีการเรียนการสอนในหลักสูตรของมหาวิทยาลัยฯ เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ นอกจากนี้มาลัยที่ร้อยจากกุหลาบมอญแบบดั้งเดิมก็มีให้เห็นน้อย โดยกุหลาบมอญจะมีกลีบบางแต่มีกลิ่นหอมมาก

“ดอกไม้ที่มีอยู่รอบตัวเราที่ปลูกในรั้ว

บ้าน หลายชนิดสามารถนำมาสร้างสรรค์ร้อยมาลัยได้ เช่นเดียวกับ พืชผัก สามารถนำมา

๘๘ บอกเล่าไว้ในผลงาน โดดเด่นและมีมนต์เสน่ห์ ๙๙

ร้อยประดิษฐ์มาลัย เพิ่มความหลากหลายในด้านวัสดุได้ ทั้งนี้ผ่านมาก็ได้ศึกษาและทดลองนำดอกไม้หลายชนิดมาสร้างสรรค์ ส่วนถ้ามีความสนใจงานร้อยดอกไม้ และมีดอกไม้ในบ้าน ถ้าจะเริ่มต้นอาจทดลองนำไปไม้ ดอกไม้ใกล้ตัว นำมาฝึกหัด แต่อย่างไรแล้วการร้อยดอกไม้ ร้อยมาลัยก็ต้องมีพื้นฐาน อาจฝึกหัดกับดอกมะลิตูมก่อน จากนั้นฝึกการพับจับจีบ เริ่มจากดอกไม้ที่มีกลีบแข็ง หรือใช้ใบไม้อย่างที่ทำได้ง่ายอย่าง ใบมะยม ซึ่งหลายบ้านปลูกไว้"

การสร้างนวัตกรรม การร้อยมาลัยด้วยดอกไม้หลายชนิดที่อาจคิดว่าไม่สามารถนำมาร้อยมาลัยได้ หรือการนำผักมาสร้างสรรค์เป็นมาลัย จากการศึกษา ทดลอง อาจารย์จักรพันธ์เล่าถึงการสร้างสรรค์ว่า ด้วยรูปแบบมาลัยและลวดลายที่มีอยู่แบบดั้งเดิม จากประสบการณ์สอนนักศึกษา การสังเกต รวมถึงความสนใจของตนเอง จึงเกิดการทดลองประดิษฐ์ นำมาประยุกต์ อย่างเช่น **กุหลาบ** ที่นิยมนำมาร้อยมาลัยได้ทดลองเปลี่ยนวัสดุ นำใบไม้หลากหลายชนิดอย่างใบจามจุรี ใบโกศลนำมาทดแทน ก็สามารถร้อยประดิษฐ์สร้างสรรค์เป็นพวงมาลัยได้ดี

นอกจากนี้ทดลองนำ **พุดพิชญา** ดอกไม้สีขาวสะอาดที่หลายบ้านปลูกประดับสวน ซึ่งดอกไม้ชนิดนี้มีก้านดอกยาวเหมาะที่จะนำมาร้อยมาลัย แต่ด้วยกลีบดอกกว้างไปจึงนำมาตัดและนำมาร้อยซึ่งก็ได้เป็น **มาลัยดอกพุดพิชญา** มาลัยที่มีสีสันความงามด้วยสีขาวบริสุทธิ์ ทั้งชื่อมีความหมายดี ปัจจุบันก็เป็นที่ยอมรับนำมาร้อยกัน

ทองอุไร สีเหลืองสดใสเป็นดอกไม้ อีกชนิดที่มีการปลูกกันมาก พบทั้งในบ้านเรือนและริมทาง ที่ผ่านมาก็ได้นำมาร้อยมาลัยแทนที่จะปล่อยให้หล่นร่วงไป อีกทั้งดอกไม้สีเหลืองสดจากธรรมชาติมีอยู่ไม่มาก แต่ด้วยที่กลีบดอกบาง เพียวเร็วจึงแก้ไขด้วยการนำมาหุ้มกับดอกพุด ซึ่ง **ดอกพุด** มีก้านยาวช่วยให้ร้อยมาลัยได้ง่าย ทั้งช่วยเป็นโครงช่วยพยุงตัวดอกไม้ให้มีความทนทานและเป็นรูปทรง

ก่อนหน้านี้ **กลีบดอกเฟื่องฟ้า** โดยส่วนที่เห็นเป็นสีส้มของใบ ก็นำมาซ้อนทับหุ้มกับดอกพุด เฟื่องฟ้าเป็นต้นไม้ที่ปลูกกันมากทั้งให้สีสันสวยงามหลากหลายสี โดยถ้าไล่ความเข้มอ่อนก็จะมีหลากหลายเฉดขาวบ้าง หรือถ้าจะเป็นโทนชมพูก็มีทั้งความเข้ม อ่อน

อ.จักรพันธ์
สาธิตนำผักกาดหอมมาร้อยมาลัย

อย่างลงตัว ก็นำมาสร้างสรรค์นำมาร้อยมาลัย เพิ่มความพิเศษความวิจิตร

นอกจากนี้ใช้ **เกสรดอกเฟื่องฟ้า** นำมาทดลองสร้างสรรค์ ซึ่งอาจจะไม่ค่อยเห็นหรือไม่เป็นที่นิยม แต่สำหรับตนเองมองว่ามีความแปลกและน่าสนใจนำมาทดลอง ซึ่งก็ได้พวงมาลัยที่มีความสวยงามเช่นกัน อาจารย์จักรพันธ์ เล่าเพิ่มอีกว่า ยังมีดอกไม้ใกล้ ๆ ตัวอีกหลายชนิด อย่างเช่น **ผักกาดหอม** ก็ทดลองนำมาร้อยมาลัย นอกจากดอกตูม น้ำกลีบดอกเล็ก ๆ ที่มีสีสดใสใส นำมาร้อยมาลัย ซึ่งก็ให้ความงามหลากหลาย

"ในด้านลวดลายได้สืบสานลายโบราณดั้งเดิม ทั้งทดลองร้อยมาลัยลายใหม่ ๆ อย่างเช่น **ลายหัวใจ ลายขนมเปียกปูนซ้อน** อย่างลายนี้แต่เดิมจะเป็นลายซ้ำ ๆ กันในหนึ่งพวง ก็ประยุกต์เป็นลวดลายที่มีตาใหญ่ ตาเล็กร้อยสลับกันในหนึ่งพวง อีกทั้งแต่เดิมการนำใบไม้มาร้อยอาจไม่ค่อยดี ก็ได้ทดลองใช้ดอกกุหลาบหุ้มดอกพุด นำมาร้อยเป็นลายพิกุลซึ่งก็ได้ลวดลายสวยงามคมชัดขึ้น รวมทั้งสืบรักษาลายดั้งเดิม **ลายดาสมุก** ลายจากช่อสายไทย อย่างเช่น **ลายประจายาม** **ลายพุ่มข้าวบิณฑ์** เป็นต้น"

ดอกไม้อีกหลายชนิดที่มีสีสันสวย ดอกไม้ต่างประเทศอย่าง **ดอกมาคาเรต** **ไอเดรนเนย์** ก็นำมาร้อยสร้างสรรค์มาลัย หรือแม้แต่ผักที่คุ้นเคยกันสำหรับ **ดอกขจร** สามารถร้อยเป็นมาลัยได้ อาจารย์จักรพันธ์ยังทำอีกว่า ล่าสุดทดลองนำ **ผักกาดหอม** ผักที่ใช้ตกแต่งจานอาหาร หรือนำมารับประทานกับขนม นำมาประดิษฐ์มาลัย ผักชนิดนี้นอกจากมีใบที่โดดเด่น ให้สีเขียวสด ปลายใบมีความหยักมีรอยหยักที่โดดเด่นจึงนำมาร้อยมาลัย ตกแต่งด้วยดอกกรั๊กสีม่วงซึ่งนำมาไล่เรียงโทนสีอ่อนเข้ม ใช้กลีบดอกกรั๊กเล็ก ๆ เพิ่มความวิจิตรประณีต ฯลฯ

จากดอกไม้ที่กล่าวมายังมีอีกหลายชนิดที่ปลูกในบ้านไม่ว่าจะเป็นต้นเข็ม ดอกบัว บานไม่รู้โรย ฯลฯ ดอกไม้ที่อยู่ใกล้ตัวเรานำมาประดิษฐ์สร้างสรรค์ เพิ่มความหลากหลาย สร้างวัสดุใหม่ ๆ ...

ส่งต่อการอนุรักษ์ สืบสานงานหัตถศิลป์ร้อยมาลัยที่ประณีตวิจิตรคงอยู่.

● พงษ์พรรณ บุญเลิศ ●